

Anna Varjonmaa

KONKURSSI – VELALLISEN OIKEUDET JA VELVOLLISUUDET

CASE KAIRILAN SAHA OY

Liiketalouden koulutusohjelma
Yritysjuridiikan suuntautumisvaihtoehto
2011

KONKURSSI - VELALLISEN OIKEUDET JA VELVOLLISUUDET CASE KAIRILAN SAHA OY

Varjonmaa, Anna
Satakunnan ammattikorkeakoulu
Liiketalouden koulutusohjelma
Joulukuu 2011
Ohjaaja: Anttila, Seppo
Sivumäärä: 33
Liitteitä: -

Asiasanat: konkurssi, konkurssilaki, pakkokeinot, velallinen

Tämän työn tarkoituksena oli tutustua konkurssiin, keskittyen velallisen oikeuksiin ja velvollisuuksiin. Opinnäytetyössä päätutkimusongelmana oli selvittää, miten konkurssimenettely kokonaisuudessaan etenee, ja mitä erityisesti velallisen oikeuksista ja velvollisuuksista säädetään laissa. Yhtenä tutkimusongelmana oli myös saada selvyys siihen, onko yrityksessä omistajana ja osakaslainaa yhtiölle antanut henkilö velallinen vai velkoja. Tämä tilanne vaikuttaa olevan suhteellisen yleinen, joten työssä tutkittiin myös, onko siihen liittyvää sääntelyä erikseen olemassa. Lisäksi aikomuksena oli koota selkeä aineisto, jota voitaisiin mahdollisesti käyttää velallisille jaettava esitteenä.

Opinnäytetyössä on käsitelty teoriaa konkurssista yleensä, siitä miten menettely etenee sekä mitä periaatteita siihen liittyy. Nämä periaatteet muodostavat pohjan konkurssilain säännöksille. Työssä on tarkasteltu konkurssilakia, sen taustalla olevaa hallituksen esitystä sekä aihetta käsittelevää kirjallisuutta velallisen asemaa, oikeuksia ja velvollisuuksia koskevilta osin.

Tutkimusosuudessa käsiteltiin case-tyyppisesti työn kirjoittajan perheyriksen konkurssia. Tiedot yrityksen kohdalta on saatu yhdeltä omistajista, sekä konkurssipesän velkojainkokouksesta. Tätä kirjoitettaessa on konkurssi tiettävästi edelleen kesken, ja kaikkia vaiheita ei siis ole vielä läpikäyty. Kun prosessi on vielä kesken, ei tapahtumiin ole etäisyyttä, joka selventäisi kokonais kuvaa. Siinä mielessä tästä nimenomaisesti käytännössä tapahtuvasta konkurssista tehdyt havainnot eivät kata kaikkia asian eri piirteitä.

Tutkimuksen tuloksena saatiin päätutkimusongelmaan selkeä vastaus, konkurssin kulku sekä velallisen oikeudet ja velvollisuudet on luonnollisesti käsitelty laissa ja aihetta käsittelevässä kirjallisuudessa kattavasti. Teoria asiassa on selkeä, mutta käytännössä asiat eivät mene aivan lain tarkoittamalla tavalla. Kysymykseen siitä, onko olemassa erillistä sääntelyä tilanteeseen, jossa sama henkilö on sekä velkoja että velallinen, ei löytynyt tietoa käytettävistä olevista lähteistä. Ilmeisesti siis tällaista sääntelyä ei ole olemassa. Tavoitteena ollut esiteaineiston kokoaminen jäi tekemättä, sillä tutkimusta tehdessä kävi ilmi, että tällainen aineisto on jo olemassa, eikä sitä ole tarpeen muodostaa uudestaan.

BANKRUPTCY - THE RIGHTS AND OBLIGATIONS OF DEBTOR CASE KAIRILAN SAHA OY

Varjonmaa, Anna
Satakunta University of Applied Sciences
Degree Programme in Business and Administration
December 2011
Supervisor: Anttila, Seppo
Number of pages: 33
Appendices:-

Keywords: bankruptcy, Bankruptcy Act, coercive measures, debtor

The purpose of this thesis was to study bankruptcy, focusing on the rights and obligations of a debtor. The main challenge of this study was to find out how the bankruptcy procedure advances, and what is said in the law especially about the rights and obligations of the debtor. One challenge was to find out about whether a person owning a part of a company and lending to it some money is a creditor or a debtor. This kind of situation seems to be quite common, so in this thesis it was also studied whether there is some regulation about this situation. Additionally, the goal was to gather material that might possibly be used as a guidance handed out to debtors.

The thesis deals with the theory of bankruptcy, the procedure and the principles involved. These principles form the basis for the regulations in the Bankruptcy Law. The material used in this study include the Bankruptcy Act and sources of law and literature concerning the subject (the parts that consider the rights and obligations of a debtor).

In the empirical part of this thesis, the bankruptcy of a family enterprise was studied. The information regarding this has been received from one of the owners and from the meeting of creditors. While writing this, the bankruptcy procedure is still going on, meaning that not all phases have been gone through. Since the process is still ongoing, there is little distance to issues, which would clarify the whole picture. In this regard, observations made of this specific bankruptcy do not cover all the aspects of the matter.

As a result of the study, the main challenge was met and the process of bankruptcy and the rights and obligations of a debtor in the law and literature regarding this matter were dealt with. The theory is clear, but in practice, things do not go exactly according to the law. To the question about whether there is a special regulation for a situation in which the same person is a debtor and a creditor, information was not found. Evidently, this kind of regulation does not exist. The plan to gather material for a brochure was not carried out because while doing the study it was discovered that this kind of material already exists and there was no need to gather the material again.

SISÄLLYSLUETTELO

1 JOHDANTO	5
2 KONKURSSI.....	6
2.1 Yleistä konkurssista.....	6
2.2 Suomalainen konkurssi.....	6
2.3 Konkurssin periaatteet	7
2.3.1 Tavoite- ja menettelyperiaatteet	8
2.3.2 Arvoperiaatteet	8
2.4 Konkurssimenettely pääpiirteissään	10
3 VELALLINEN.....	12
3.1 Kuka on velallinen?.....	12
3.2 Velallisen asema.....	13
3.3 Pakkokeinot	15
3.4 Turvaamistoimet.....	16
4 VELALLISEN OIKEUDET	16
4.1 Yleistä velallisen oikeuksista	16
4.2 Tietojensaanti- ja osallistumisoikeus.....	17
4.3 Oikeus saada avustusta.....	19
4.4 Oikeus kulukorvaukseen	20
4.5 Oikeus jatkaa oikeudenkäyntiä.....	20
4.6 Oikeus riitauttaa velkojien saatavia.....	20
4.7 Oikeus moittia velkojien päätöstä	21
4.8 Oikeus vahingonkorvaukseen.....	22
5 VELALLISEN VELVOLLISUUDET	23
5.1 Yleistä velallisen velvollisuuksista	23
5.2 Myötävaikutus- ja tietojenantovelvollisuus.....	23
5.3 Pesäluettelon vahvistaminen	25
5.4 Salassapitovelvollisuus.....	26
5.5 Vahingonkorvaus.....	26
6 CASE KAIRILAN SAHA OY.....	27
6.1 Sahan historia	27
6.2 Konkurssiin päätyminen.....	28
6.3 Konkurssin kulku ja sen herättämät kysymykset	28
6.4 Tulevaisuuden näkymät.....	30
7 JOHTOPÄÄTÖKSET JA POHDINTA	31
LÄHDELUETTELO.....	33

1 JOHDANTO

Kun tuli ajankohtaiseksi valita opinnäytetyön aihe, moni aihe tuntui mielenkiintoiselta. Perhepiirissäni oli kuitenkin käynnissä tilanne, jossa vuosikymmeniä toiminut sukumme yritys lopulta haettiin konkurssiin vuoden 2010 loppupuolella. Tästä heräsi mielenkiinto ja joitakin kysymyksiä konkurssin suhteen, joten ajattelin että tässä on sopiva aihe opinnäytetyölle.

Tutkimusongelmani oli selvittää, miten konkurssimenettely kokonaisuudessaan etenee, ja eritoten mitä oikeuksia ja velvollisuuksia velallisella on. Niihin liittyen tutustuin erityisesti konkurssilakiin tarkemmin, sen taustalla olevaan hallituksen esitykseen, sekä aihetta käsittelevään kirjallisuuteen. Yhtenä tutkimusongelmana oli myös saada selvyys siihen, onko isäni velallinen vai velkoja perheyrityksemme konkurssissa. Hän on yksi omistajista, mutta toisaalta hän oli antanut osakaslainaa yhtiölle. Työtä tehdessäni tulin siihen tulokseen, että hän on molempia, sekä velkoja että velallinen. Tämä tilanne on käsittääkseni suhteellisen yleinen, joten mietin myös, onko siihen liittyvää sääntelyä erikseen olemassa. Lisäksi aiheenani oli koota selkeä aineisto, jota voitaisiin mahdollisesti käyttää velallisille jaettavana esitteenä.

Olen työssäni käsitellyt teoriaa konkurssista yleensä, siitä miten menettely etenee sekä mitä periaatteita siihen liittyy. Nämä periaatteet muodostavat pohjan konkurssilain säännöksille. Näistä tarkastelin luonnollisesti tarkemmin velallisen asemaa, oikeuksia ja velvollisuuksia. Tutkimusosuudessa en ole lähtenyt tekemään kyselyä tai muuta tilastollista tutkimusta, koska koin sellaisen tekemisen liian hankalaksi toteuttaa ja aiheenkin useimmiten araksi. Tutkimuksena toimii case-tyyppinen käsittelytapa, jossa käsittelen perheyrityksemme konkurssia. Tietoni yrityksen kohdalta olen saanut isältäni, sekä velkojainkokouksesta, jossa sain olla läsnä seuraamassa. Tätä kirjoittaessani on konkurssi meidän tietojemme mukaan edelleen kesken, ja kaikkia vaiheita ei siis ole vielä läpikäyty. Lisäksi kun prosessi on vielä kesken, ei tapahtumiin ole etäisyyttä, joka selventäisi kokonaiskuvaa. Siinä mielessä tästä ni-

menomaisesta käytännössä tapahtuvasta konkurssista tehdyt havainnot eivät kata kaikkia asian eri piirteitä.

2 KONKURSSI

2.1 Yleistä konkurssista

Konkurssi on yksi insolvenssimenettelyistä eli maksukyvyttömyyteen liittyvistä oikeudellisista toimista. Konkurssi on laissa määritelty menettely, jossa velallisen koko varallisuus yhdellä kertaa käytetään kaikkien hänen velkojensa maksamiseen niin pitkälle kuin se riittää (Koulu, Havansi, Korkea-aho, Lindfors & Niemi 2009, 99). Suomessa konkurssiin voidaan asettaa luonnollinen henkilö, sekä yhteisö, säätiö ja muu oikeushenkilö. Julkista valtaa käyttävät oikeushenkilöt eivät lain mukaan saa hakeutua konkurssiin. Tällaisista mainitaan konkurssilaissa valtio, kunta ja kuntayhtymä, valtion liikelaitokset sekä valtion kirkko ja sen seurakunnat (KonkL 1:3.2). Suurin osa Suomessa tapahtuvista konkurseista on yhtiöiden konkurseja. (Koulu & Lindfors 2010, 65.)

Konkurssilain mukaan Suomessa on vain yhdenlainen konkurssimenettely. Käytännössä kuitenkin tämä peruskonkurssi ei toteudu kaikissa tapauksissa. Osa konkurseista raukeaa, osa päättyy sovintoon konkurssissa eli siihen, että velallinen tekee sovinnon velkojien kanssa. Osa konkurseista toimii selvästikin saneerauskonkursina, jolloin konkurssi ei lopetakaan liiketoimintaa kokonaan. Liiketoiminta jatkuu konkurssin ajan, ja konkurssin päättyessä liiketoiminta jatkuu edelleen, toki uuden omistajan johdolla. (Koulu ym. 2009, 109 – 110.)

2.2 Suomalainen konkurssi

Risto Koulu määrittelee kirjassaan suomalaiseksi peruskonkurssiksi sellaisen, jossa verottaja tai muu institutionaalinen velkoja, kuten pankki, hakee konkurssiin raken-

nus- tai kuljetusalalla taikka informaatiosektorilla toimineen pienen tai keskisuuren osakeyhtiön. Yhtiö on melko nuori, todennäköisesti se on toiminut alle viisi vuotta. Konkurssiin asetetun yhtiön toiminta on normaalisti perustunut omistaja-yrittäjän työpanokselle, jolloin yrityskonkurssi merkitsee usein myös luonnollisen henkilön taloudellista romahdusta ja siitä johtuvia yksityishenkilön velkaongelmia. Konkursissa rahaksi muuttaminen tapahtuu usein myymällä toimiva kokonaisuus omistajayrittäjälle tai hänen lähipiirilleen. Peruskonkurssi on suhteellisen nopea täytäntöönpanoltaan, lopputilitykseen menee keskimäärin kolme vuotta seitsemän kuukautta. (Koulu ym. 2009, 115.)

Tilastokeskus julkaisee konkurssseja koskevia tilastoja Konkurssitiedote-sarjassa. Ajankohtaisia tilastoja julkaistaan tilastokeskuksen nettisivuilla www.stat.fi. Tätä kirjoittaessa viimeisin tiedote koskee tammi-heinäkuun 2011 tilannetta. Tänä aikana konkurssien määrä kasvoi 5,1 prosenttia verrattaessa viime vuoden vastaavaan ajankohtaan. Vireillepantujen konkurssien määrä kasvoi tammi-heinäkuussa 2011 kaikilla tarkastelluilla toimialoilla, teollisuutta lukuun ottamatta. Lukumääriä tarkastellessa konkurssit lisääntyivät eniten kaupan alalla. Maantieteellisesti konkurssseja oli eniten Uudenmaan maakunnassa, seuraavaksi Varsinais-Suomessa. Vähiten konkurssseja oli Ahvenanmaalla, sekä Kainuussa. Näitä lukuja ei ole suhteutettu maakuntien asukaslukuihin tai yritysten määrään, joten täysin ne eivät kerro maakuntien taloudellisesta tilanteesta. (www.stat.fi/til/konk/2011/07/konk_2011_07_2011-08-31_tie_001_fi.html)

2.3 Konkurssin periaatteet

Insolvenssioikeuteen, ja näin ollen siis myös konkurssiin, pätevät luonnollisesti yleiset oikeusperiaatteet. On kuitenkin myös konkurssiin soveltuvia erityisiä oikeusperiaatteita, jotka voidaan jakaa kolmeen ryhmään: tavoitteet, arvot ja menettelyn ohjaus. (Koulu ym. 2009, 125–129.)

2.3.1 Tavoite- ja menettelyperiaatteet

Tavoiteperiaatteita ovat ennustettavuuden, kustannustehokkuuden ja rehabilitaation eli velallisen maksukyvyn palauttamisen periaatteet. Tehokkuus ja maksukyvyn palauttaminen ovat jossakin määrin toistensa vastakohtia, joten ne eivät voi olla yhtä tärkeässä asemassa. Perinteisesti kustannustehokkuus on ollut näistä merkittävin periaate, jolloin konkurssin tavoitteena on toteuttaa mahdollisimman tehokkaasti ja edullisesti velallisen velkavastuu – eli antaa velkojille maksimaalinen suoritus. Nykyään korostetaan ennemminkin ennustettavuuden periaatetta, joka vuorostaan antaa kahdelle muulle periaatteelle yhtä suuren merkityksen. (Koulu ym. 2009, 129.)

Menettelyperiaatteita ovat kollektiivisuusperiaate, asianosaisten kuulemisen periaate, joutuisuuden periaate sekä sivullisten suojan periaate. Nämä periaatteet ovat kuitenkin keskenään osin ristiriitaisia, jolloin niiden välistä tasapainoa pitää hakea. Esimerkiksi tällä hetkellä usein nostetaan näistä tärkeimmäksi joutuisuus. Se on kuitenkin äärimmilleen vietynä ristiriidassa sekä sivullisten suojaamisen että asianomaisten kuulemisen kanssa. (Koulu ym. 2009, 130.)

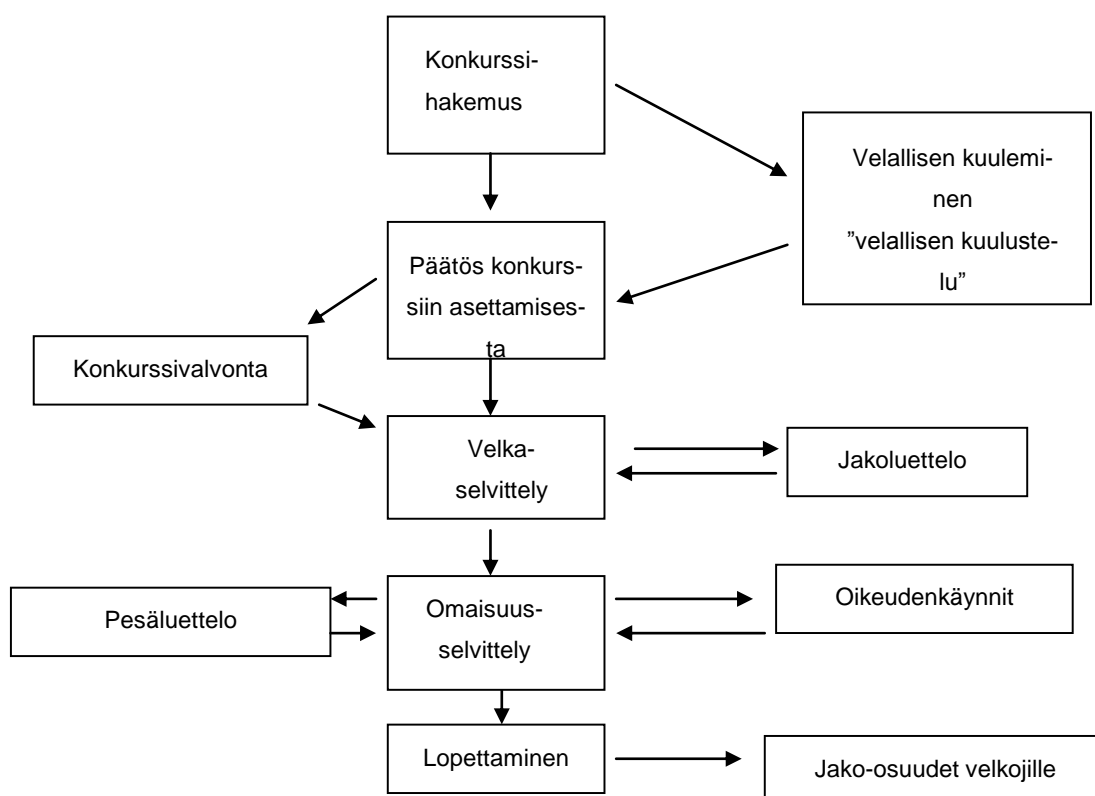
2.3.2 Arvoperiaatteet

Konkurssin arvoperiaatteita ovat reilun etuoikeusjärjestyksen periaate, velkojien yhdenvertaisuuden periaate, velkojien autonomian periaate, asianmukaisuus- eli velallisen asianmukaisen kohtelun periaate, menettelyllisen vähimmäisturvan periaate sekä läpinäkyvyyden periaate (Koulu ym. 2009, 130). Näistä tämän työn sisältöön luonnollisesti liittyy läheisesti velallisen asianmukaisen kohtelun periaate, joten siitä muutama sana lisää. Konkurssissa velallista on kohdeltava asiallisesti, ja hänen etunsa on otettava asianmukaisesti menettelyssä huomioon. Velallisen asemasta säädetään konkurssilain 4 luvussa, ja heti 1 pykälässä tulee tämä periaate ilmi. Tämä pykälä kohdistuu erityisesti konkurssihallintoon, toimien näin velvoittavana ohjeena pesänhoitajalle ja hänen avustajilleen. Periaatteessa tämä velvollisuus on myös velkojilla, mutta heidän sitä rikkoessaan ei ole käytettävissä sanktioita. Pesänhoitajaa taas saattaisi odottaa hakemus pesänhoitajan vapauttamiseksi ja/tai kantelu konkurssiasiamiehelle. (Koulu ym. 2009, 140.)

Asiallisella kohtelulla tarkoitetaan ennen muuta hyvää ja maltillista käytöstä pesää selvitetessä ja hoidettaessa, kuten käy ilmi konkurssilakia koskevasta esityöstä (HE 26/2003, 58). Vaatimus asiallisesta kohtelusta liittyy kaikkeen pesän hallinnon ja velallisen väliseen yhteydenpitoon. Muun muassa velalliselle ei aseteta kohtuuttomina pidettäviä tapoja täyttää myötävaikutusvelvollisuutensa, esimerkiksi velallisella mahdollisesti olevan ansioyön hoitaminen ei saisi konkurssin vuoksi estyä eikä edes olennaisesti vaikeutua. Myös velallisen etu on otettava asianmukaisesti huomioon pesän selvityksessä ja hoidossa. Tämä etu voi liittyä oikeuteen saada erotettua pesästä jotain sinne kulumatonta omaisuutta, saada tarpeellisia tietoja ja asiakirjoja pesästä taikka saada käyttää pesään kuluvaan omaisuutta. Velallinen voisi esimerkiksi tarvita pesään kuuluvia asiakirjoja tai pesän hallussa olevia omia asiakirjojaan oikeudenkäynnin tai muun syyn takia, esimerkiksi verotuksen tai jonkin etuuden hakemiseen liittyvistä syistä. Tällöin pesänhoitajan tulee huolehtia siitä, että velallinen saa haltuunsa tarvitsemansa asiakirjat tai jäljennökset niistä. Hallituksen esityksessä ehdotetaan myös otettavaksi lakiin nimenomainen säännös velallisen tietojensaantioikeudesta, ja tällainen säännös löytyykin lain pykälästä 2. Velallisen edun asianmukainen huomioonottaminen voi myös vaatia, että velalliselle annetaan tilaisuus ainakin jonkin aikaa käyttää pesään kuuluvaa omaisuutta, jos asianmukaisesta korvauksesta voidaan sopia eikä käyttö vaikeuta pesän selvitystä. Lisäksi pesänhoitajan tulee omalta osaltaan huolehtia siitä, että velallinen saa hänelle kuuluvan omaisuuden haltuunsa. Velallisen tulee myös tarvittaessa saada pesänhoitajalta tietoja sekä konkurssimenettelyn yleisestä kulusta että erityisesti velallisen oikeuksista ja velvollisuuksista. (HE 26/2003, 58–59.) On luonnollista, että pesänhoitaja veloitetaan antamaan tietoja siitä, mitä velallisen pitää kussakin tilanteessa tehdä, ja toisaalta mihin hän on oikeutettu. Pesänhoitajalle lainsäädäntö on tuttu, ja hän useimmiten työskentelee konkurssi asioiden parissa joka päivä. Velallinen taas on harvoin asian kanssa tekemisissä, todennäköisesti suurin osa vain kerran elämässään.

2.4 Konkurssimenettely pääpiirteissään

Kuvio 1. Konkurssimenettelyn pääpiirteittäinen kulku (Koulu ym. 2009, 123).

Konkurssin kulkua on havainnollistettu kuviossa 1. Konkurssi alkaa, kun tuomioistuimien asettaa päätöksellään velallisen konkurssiin (KonkL 1:4). Hakemuksen konkurssiin asettamisesta voi tehdä joko velkoja tai velallinen, tai molemmat yhdessä. Velkoja-aloitteisen konkurssin alkamiseksi on säännelty yksityiskohtaisesti vaadittavat edellytykset, kun taas velallisalioitteinen konkurssi on katsottu niin viimeisenä käytettäväksi keinoksi, että konkurssiin hakeutuva velallinen pääsee lähes automaattisesti konkurssiin. Yleensä tämä tapahtuu myös nopeammin, melkein automaattisesti. (Koulu & Lindfors 2010, 66.)

Kun konkurssi on alkanut, ei velallisella ole enää oikeutta määrätä omaisuudestaan (KonkL 3:1). Tämä omaisuus muodostaa konkurssipesän, jota velkojat yhtenä kokonaisuutena hallitsevat ja hoitavat. Omistusoikeus säilyy kuitenkin velallisella aina omaisuuden myyntiin asti. Velkojakollektiiviin kuuluvat ne velkojat, joilla on oikeus saada maksu konkurssipesään kuuluvasta varallisuudesta. Laki määrittelee kollektiivin edustajaksi pesänhoitajan, joka yleensä hoitaa käytännön toimet, kuten omaisuuden muuttamisen rahaksi. Hänelle kuuluu konkurssipesän selvittäminen, joka voi-

daan jakaa kahteen osaan, velkaselvittelyyn ja omaisuusselvittelyyn. Velkaselvityksessä tutkitaan, mitä velkoja velallisella on, omaisuusselvityksessä se, mitä varallisuutta konkurssipesään kuuluu. (Koulu & Lindfors 2010, 66–67.)

Velkaselvittelyä on pyritty nopeuttamaan määräämällä velkoja itse valvomaan saatavansa konkurssissa, eli ilmoittamaan oma-aloitteisesti saatavan peruste ja määrä pesähoitajalle. Näiden ilmoitusten perusteella jakoluetteloehdotus laaditaan pesähoitajan toimesta. Tähän luetteloon pesähoitaja voi ottaa saatavia ilman valvomistakin, jos niiden määrästä tai perusteesta ei ole epäselvyyttä. Toisaalta velkojat tai velallinen voivat riitauttaa saatavia, jos ne eivät heidän mielestään perustellusti luetteloon kuulu. Jakoluetteloehdotus toimitetaan konkurssia käsittelevälle käräjäoikeudelle, joka ensin ratkaisee saatavia koskevat erimielisyydet ja sen jälkeen vahvistaa jakoluettelon. Tämä vahvistettu jakoluettelo määrää, ketkä ovat oikeutettuja saamaan maksun konkurssipesästä. (Koulu & Lindfors 2010, 67.)

Omaisuusselvityksessä kartoitetaan se omaisuus, joka on käytettävissä velkojien tyydyttämiseksi. Toisinaan osa omaisuudesta täytyy hankkia takaisin, koska velallinen on luovuttanut sen loukatun velkojia. Tällaisia ovat viime hetken maksut ja alihintaiset luovutukset lähipiirille, jotka voidaan peräyttää takaisinsaannilla. Omaisuusselvittelyn tekemisestä vastaa pesähoitaja, joka selvittää pesän laajuuden, sekä tarpeet ja mahdollisuudet peräyttää oikeustoimia ja palauttaa omaisuutta pesään. Jotta pesän laajuudesta saataisiin mahdollisimman pian kuva, pesähoitajan on laadittava kahden kuukauden kuluessa konkurssin alkamisesta luettelo velallisen varoista ja veloista (KonkL 9:1). Tätä luetteloa kutsutaan pesäluetteloksi, ja se muodostaa pesänselvityksen perustan. (Koulu & Lindfors 2010, 67–68.)

Omaisuuden selvittämisen jälkeen aletaan omaisuutta muuttaa rahaksi. Konkurssipesän on muutettava omaisuus rahaksi pesän kannalta edullisimmalla tavalla niin, että siitä saadaan paras mahdollinen myyntitulo (KonkL 17:3). Edullisinta tapaa katsotaan vain taloudelliselta kannalta, ei esimerkiksi kansantaloudelliselta tai sosiaaliselta kannalta. Konkurssipesällä ei ole velvollisuutta huolehtia yritystoiminnan jatkumisesta tai työpaikkojen säilymisestä. (Koulu & Lindfors 2010, 68.)

Kun pesään kuuluva omaisuus on myyty, pesänhoitaja maksaa konkurssivelkojille näille tulevat jako-osuudet. Samalla hän tekee heille lopputilityksen. Kun velkojat ovat hyväksyneet lopputilityksen, konkurssi päättyy (KonkL 19:7). Oikeudelliset vaikutukset eivät kuitenkaan pääty tähän, vaan velallinen on vastuussa veloistaan edelleen konkurssin jälkeenkin niiltä osin, kun ne eivät tulleet maksetuiksi jako-osuuksina konkurssissa. Jos myöhemmin ilmaantuu sellaisia varoja, jotka olisivat kuuluneet konkurssipesään, elpyy konkurssipesä ilman tuomioistuimen päätöstä. Pesänhoitaja saa takaisin laissa hänelle annetut valtuudet, joten hän voi ottaa esiin tulleen varallisuuserän haltuunsa, muuttaa sen rahaksi ja tilittää rahat velkojille. Tätä elpymistä kutsutaan laissa jälkiselvitykseksi, ja ne ovat melko tavallisia. (Koulu & Lindfors 2010, 68–69.)

3 VELALLINEN

3.1 Kuka on velallinen?

Velallisen oikeuksia, velvollisuuksia ja asemaa ylipäättänsä miettiessä pitää luonnollisesti ensin selvittää, kuka itse asiassa on velallinen. Useimmiten varsinainen konkurssivelallinen eli itse konkurssiin mennyt taho on yhtiö. Yhtiön konkurssin kohdalla sovelletaan kuitenkin tiettyihin henkilöihin käsitettä velallinen joissakin erikseen määritellyissä tilanteissa, ja tällaisia velallisia koskevat konkurssilaisissa määritellyt oikeudet ja velvollisuudet. Konkurssilaki määrittelee nämä henkilöt neljännen luvun pykälässä 12, jonka mukaan velallisena pidetään konkurssiin asetettua luonnollista henkilöä, osakeyhtiön ja osuuskunnan hallituksen jäsentä ja toimitusjohtajaa, kommandiittiyhtiön vastuunalaista yhtiömiestä, avoimen yhtiön yhtiömiestä ja yhdistyksen hallituksen jäsentä. Velallinen on myös konkurssihakemuksen tekemistä edeltäneen vuoden aikana edellä mainitussa asemassa ollut henkilö. (Konkurssiain neuvottelukunta: Konkurssivelallisten neuvonta ja ohjaus 15/2005, 2.)

Edellä mainituissa asemissa parhaillaan olevat tai vuoden sisällä olleet ovat lain mukaan velallisia. Tuomioistuin voi kuitenkin määrätä, että velallista koskevia säännök-

siä sovelletaan myös muuhun henkilöön, esimerkiksi jos joku on tosiasiallisesti johtanut velallisen liiketoimintaa olematta kuitenkaan missään edellä mainitussa asemassa. Tätä määräämistä pitää joko pesänhoitajan tai jonkun velkojan vaatia. Tuomioistuimien ilmoittaa tällaisesta vaatimuksesta kyseiselle henkilölle, joka voi esittää oman näkemyksensä asiasta. Aikakaan ei ole ehdoton, laissa luetelluissa yrityksen johtotehtävissä toiminut henkilö voidaan määrätä velalliseksi, vaikka hän olisikin ollut asemassa aikaisemmin kuin vuosi ennen konkurssiin hakeutumista. Tällä varmistetaan se, ettei selustaansa voi turvata esimerkiksi jättämällä yhtiötä ilman hallitusta ja toimitusjohtajaa sen viimeisen toimintavuoden aikana, tai vaihtamalla yhteisön hallitus kokonaan. Lisäksi jos velallinen on luonnollinen henkilö, voidaan velalliseksi vaatia hänen lisäksi myös henkilöä, joka on tosiasiallisesti johtanut velallisen elinkeinotoimintaa tai hoitanut velallisen omaisuutta. (Konkurssiain neuvottelukunta: Konkurssivelallisten neuvonta ja ohjaus 15/2005, 2-3.)

3.2 Velallisen asema

Tämän opinnäytetyön keskipisteessä on velallisen asema, tarkemmin sanottuna velallisen oikeudet ja velvollisuudet. Velallisen asemaa määrittelee erityisesti se, että hän menettää omaisuutensa määräämisoikeuden heti konkurssin alettua, ja tuomioistuimen määräämä pesänhoitaja ottaa omaisuuden haltuunsa (Konkurssiain neuvottelukunta: Konkurssivelallisten neuvonta ja ohjaus 15/2005, 1). Asia ei kuitenkaan kokonaisuudessaan ole näin yksinkertainen, kuten konkurssilain taustalla oleva hallituksen esitys asiaa selvittää. Siinä todetaan, että velallisen aseman sääntelyyn konkurssissa liittyy useita periaatteellisesti tärkeitä seikkoja, esimerkiksi mikä omaisuus kuuluu konkurssipesään ja minkä velallinen saa pitää itse, velallisen velvollisuus myötävaikuttaa pesän selvittämiseen, konkurssista mahdollisesti johtuvat henkilökohtaisen vapauden rajoitukset, velallisen kohtelu sekä velallisen henkilökohtainen vastuu veloista. Oman lisänsä tuovat vielä konkurssista johtuvat muuhun lainsäädäntöön perustuvat toimintakelpoisuuden rajoitukset. Näiden kysymysten merkitys on kuitenkin erilainen riippuen siitä, tekeekö konkurssin luonnollinen henkilö vai oikeushenkilö. (HE 26/2003, 21.)

Velallisen oikeus erottaa omaisuuttaan itselleen määräytyy samojen periaatteiden mukaan kuin velallisen vastaava oikeus ulosotossa. Ulosottokaaren (2007/705) 21 pykälä määrittelee erottamisedun piirissä oleviksi muun muassa velallisen ja hänen perheensä käytössä olevan tavanomaisen koti-irtaimiston sekä kohtuullisen tarpeen mukaiset henkilökohtaiset esineet, esineen, jolla on erityisen suuri tunnearvo huomioiden kuitenkin esineen kohtuullinen rahallinen arvo, tarpeelliset työ-, koulu- ja harrastusvälineet sekä puolitoistakertaisen suojaosuuden määrän varoja kuukauden ajaksi, jollei velallisella ole muuta vastaavaa tuloa. Konkurssissa henkilövelallisen konkurssin alkamisen jälkeen ansaitsema tulo tai muu vastaava etuus ei kuulu konkurssipesään. Tämä ei velallisen suojaa välttämättä laajenna, sillä tällainen tulo on kuitenkin edelleen ulosottolain mukaan ulosmitattavissa mistä tahansa velallisen velasta. Yrittäjien asemaa parantaa se, että konkurssipesästä avustusta voidaan maksaa yrittäjälle ja hänen perheelleen silloinkin, kun yritystoimintaa on harjoitettu yhtiömuodossa. (HE 26/2003, 21.)

Konkurssilain uudistuksessa on pyritty erityisesti korostamaan velallisen asianmukaisen kohtelun merkitystä konkurssimenettelyssä. Tämän seikan periaatteellisen ja käytännöllisen merkityksen vuoksi lakiin on kirjattu pesän hallintoa velvoittava yleinen säännös, jonka mukaan velallista on kohdeltava konkurssissa asiallisesti ja siten, että velallisen edut otetaan siinä asianmukaisesti huomioon. Tätä yleissäännöstä täydentävät säännökset velallisen kuulemisesta ja velallisen oikeudesta saada tietoja konkurssipesästä sekä säännökset velallisen käytettävissä olevista oikeussuojakeinoista. Näiden hyvää pesänhoitotapaa selventävien säännösten noudattamista valvoo omalta osaltaan konkurssiasiamies. (HE 26/2003, 21.)

Konkurssissa voi olla myös tilanne, jossa henkilö on yhtä aikaa sekä velallinen että velkoja. Hän on esimerkiksi toiminut yrityksen toimitusjohtajana ja lainannut rahaa yritykselle. Tässä työssä haluttiin myös selvittää, onko tällaista tilannetta varten erityistä sääntelyä siitä, mikä henkilön asema on. Mitään tällaista ei materiaaliin ja lakiin tutustuesssa kuitenkaan tullut esiin. Tähän pitäisi ehkä jollakin tavalla puuttua, joko lainsäädännön tai ainakin kirjalliseen muotoon tuodun oikeuskäytännön muodossa. Tilanne on kuitenkin suomalaisissa konkurseissa melko yleinen.

3.3 Pakkokeinot

Velallisen pitää täyttää laissa määritellyt velvollisuutensa, joista yksityiskohtaisemmin erillisessä luvussa. Jos velallinen niskoittelee, voidaan häntä siihen pakottaa pakkokeinoilla. Niskoitteluksi katsotaan se, jos velallinen laiminlyö myötävaikutus- ja tiedonantovelvollisuutensa niin, että pesähoitaja ei pysty hoitamaan tehtäviään asianmukaisesti, tai kieltäytyy vahvistamasta pesäluetteloja tai antamasta tietoja sitä varten. Konkurssilaki määrittelee käytettävissä olevat pakkokeinot (KonkL 4:11). Mahdollisia pakkokeinoja ovat uhkasakko ja vankeus. (Konkurssiasiain neuvottelukunta: Konkurssivelallisten neuvonta ja ohjaus 15/2005, 6.) Pakkokeinoja voidaan käyttää vain, jos velallisella todellisuudessa on mahdollisuus vaikuttaa asioihin. Jos esimerkiksi pesähoitaja ei saa konkurssipesälle kuuluvaan omaisuutta haltuunsa, ja velallisella ei ole käytettävissään keinoja vaikkapa ulkomailla olevan omaisuuden kotiuttamiseksi, ei kyse ole niskoittelusta. Lisäksi velallisen toimimisvelvollisuus on aina yksilöitävä niin, että velallinen tietää, mitä häneltä vaaditaan myötävaikutusvelvollisuuden asianmukaiseksi täyttämiseksi. (HE 26/2003, 67.)

Pakkokeinojen käytöstä päättää aina tuomioistuin pesähoitajan vaatimuksesta, ja yleensä tuomioistuin kuulee velallista asiassa. Ensisijaisesti pakkokeinona käytetään uhkasakon asettamista, ja jollei velallinen täytä viivytyksettä velvollisuuttaan, hänet tuomitaan uhkasakkoon. Jos tuomitusta uhkasakosta huolimatta velallinen ei täytä velvollisuuttaan, hänet voidaan määrätä painostusvankeuteen. Jos on ilmeistä, esimerkiksi velallisen käyttäytymisen perusteella (HE 36/2003, 67), että velallinen niskoittelisi uhkasakosta huolimatta, voi tuomioistuin määrätä hänet suoraan painostusvankeuteen. Tuomioistuin vapauttaa velallisen painostusvankeudesta, kun hän lupaa niskoittelustaan ja täyttää velvollisuutensa. Vankilassa ollessa tämä tapahtuu ilmoittamalla niskoittelusta luopumisesta vankilaviranomaiselle. Painostusvankeudessa saa velallista pitää enintään kuusi kuukautta. (Konkurssiasiain neuvottelukunta: Konkurssivelallisten neuvonta ja ohjaus 15/2005, 6.)

3.4 Turvaamistoimet

Jos on olemassa selkeä vaara, että velallinen yrittää kätkeä konkurssipesälle kuuluvaa omaisuutta, tai lähteä itse pois maasta, voidaan suorittaa turvaamistoimenpiteitä. Turvaamistoimenpiteet voivat kohdistua velallisen omaisuuteen tai henkilöön. Joissakin tapauksissa tuomioistuin voi määrätä kiireellisistä pesän selvittämistä turvaavista toimista jo ennen kuin se päättää velallisen asettamisesta konkurssiin. Tämän edellytyksenä on, että konkurssihakemuksen hyväksymiselle on ilmeiset perusteet. Turvaamistoimiin voi sisältyä velallisen omaisuuden takavarikointi tai muu omaisuuden kohdistuva turvaamistoimi, jos on vaara, että velallinen kätkee, hävittää tai luovuttaa omaisuuttaan taikka menettelee muuten velkojien oikeutta vaarantavalla tavalla. Vastaavia toimia voidaan kohdistaa velallisen liiketoimintaan liittyviin asiakirjoihin, esimerkiksi kirjanpitoaineistoon. Konkurssiin asettamisen jälkeen velallisen omaisuuden kohdistuville turvaamistoimille ei ole enää tarvetta, kun velallinen menettää konkurssin vuoksi oikeuden määrätä omaisuudestaan (HE 26/2003, 65). Henkilöön kohdistuvana turvaamistoimena voidaan velallinen määrätä maastapoistumiskieltoon, jos on todennäköisiä syitä epäillä, että velallinen poistuu maasta ja laiminlyö myötävaikutus- ja tietojenantovelvollisuutensa. Kielto on voimassa enintään pesäluettelon vahvistamiseen asti. Maastapoistumiskieltoon määrätylle ei voida myöntää passia ja mahdollisesti jo olemassa oleva passi on luovutettava poliisin haltuun kiellon voimassaoloajaksi. (Konkurssiain neuvottelukunta: Konkurssivelallisten neuvonta ja ohjaus 15/2005, 6.)

4 VELALLISEN OIKEUDET

4.1 Yleistä velallisen oikeuksista

Kun pohtii konkurssin määritelmää esimerkiksi konkurssilain antamien konkurssin edellytysten kannalta, voi tulla siihen tulokseen, ettei velallisella ole enää mitään oikeuksia. Laissa (KonkL 1:1) todetaan, että konkurssin tarkoituksen toteutumiseksi velallisen omaisuus siirtyy konkurssin alkaessa velkojien määräämisvaltaan. Velalli-

sen omaisuuden hoitamista ja myymistä sekä muuta konkurssipesän hallinnointia varten on tuomioistuimen määräämä pesänhoitaja. (Koulu 2009, 1.) Vaikka konkurssipesän omaisuuden suhteen ei velallisella olekaan määräämisvaltaa, turvataan hänelle konkurssilaissa muutamia oikeuksia. Lyhyesti voidaan todeta, että tärkein näistä oikeuksista on saada tietoa pesää koskevista asioista, osan automaattisesti ja osan pyytämällä (Konkurssiasiain neuvottelukunta: Konkurssivelallisten neuvonta ja ohjaus 15/2005, 1).

4.2 Tietojensaanti- ja osallistumisoikeus

Velallisella on oikeus saada pesänhoitajalta konkurssipesää ja sen hoitoa koskevia tietoja (KonkL 4:2). Lähtökohtana on, että velallisella on samanlainen tietojensaanti-oikeus kuin velkojillakin (HE 26/2003, 59). Osan näistä tiedoista velallinen saa automaattisesti, kuten pesäluettelon, velallisselvityksen, jakoluetteloehdotuksen ja jakoluettelon sekä vuosiselonteon. Pyynnöstä velallinen voi saada tietoja asiakirjoista, jotka konkurssin takia ovat siirtyneet pesänhoitajalle, ja muitakin pesää koskevia tietoja sekä tietoja, jotka sisältyvät konkurssimenettelyn kuluessa valmistuneisiin pesänhallinnon asiakirjoihin. (Konkurssiasiain neuvottelukunta: Konkurssivelallisten neuvonta ja ohjaus 15/2005, 3.) Käytännössä tietojenantotapaa ei ole määrätty, vaan pesänhoitaja voi menetellä kulloinkin tarkoitukseen soveltuvalla tavalla. Jos velallisen edustajia on useita, pesänhoitaja voi sopia, kenelle heistä tietoja toimitetaan. Ellei tästä voida sopia, pesänhoitaja voi toimittaa tiedot ainakin sille, joka on oikeutettu ottamaan yhtiön puolesta vastaan tiedonantaja. Jos kysymyksessä on laajemmasta asiakirja-aineistosta, pesänhoitaja voi antaa velallisen tutustua asiakirjoihin toimitiloissaan tai muussa asiakirjojen säilytyspaikassa. Asiakirjoihin tutustuessaan velallisella on oikeus käyttää avustajaa ja hän voi myös valtuuttaa asiamiehen tehtävään. (HE 26/2003, 59.)

Velallisella on oikeus osallistua velkojainkokouksiin ja ilmaista oma kantansa käsiteltäviin asioihin, mutta äänivaltaa päätösten tekemisessä velallisella ei ole. Koska velallisella on tiedonsaanti- ja osallistumisoikeus, pesänhoitaja toimittaa velalliselle kokouskutsun ja tiedon kokouksessa käsiteltävistä asioista. Kaikkia asioita velkojien ei ole kuitenkaan pakko käsitellä velkojainkokouksessa, joistakin voidaan päättää

myös muuten. Laki määrittelee nämä tapaukset erikseen, ja näissäkin tilanteissa pesähoitaja varaa velalliselle tilaisuuden ilmaista kantansa käsiteltävästä asiasta. (Konkurssiain neuvottelukunta: Konkurssivelallisten neuvonta ja ohjaus 15/2005, 3.) Velallisella ei ole oikeutta saada velkojainkokousta koollekutsutuksi, vaikkakin hän voi luonnollisesti esittää toiveensa koollekutsumisesta pesähoitajalle ja esimerkiksi suurimmille velkojille (HE 26/2003, 60).

Näitä tiedonsaamis- ja osallistumisoikeuksia voidaan rajata pesähoitajan toimesta, jos tällaista rajoitusta voidaan pitää välttämättömänä konkurssipesän tai sivullisen oikeuden turvaamiseksi taikka muun erityisen syyn takia. Tällaiset tiedot on kuitenkin annettava velalliselle jälkikäteen. (Konkurssiain neuvottelukunta: Konkurssivelallisten neuvonta ja ohjaus 15/2005, 3.) Lain esitöissä mainitaan esimerkkinä, että pesän tai sivullisen edut voisivat olla uhattuna silloin, kun päätetään ryhtymisestä takaisinsaantioikeudenkäyntiin, jossa vastaajana on velallisen läheinen. Tietojen saamista voisi joskus olla tarpeen rajoittaa myös silloin, kun konkurssivarallisuutta koskevat myyntineuvottelut ovat kesken. Hallituksen esityksessä todetaan selvää olevan sen, että velallisella ei ole oikeutta saada pesähoitajalta pesän selvitykseen liittyviä pesähoitajan tai pesähoitajan käyttämän avustajan laatimia keskeneräisiä asiakirjoja (HE 26/2003, 60). Näistä tiedonsaannin rajoittamisen syistä annetuista esimerkeistä toteaa Koulu kirjassaan, että ne ovat yllättäviä, ja niiden mukainen tulkinta rajoittaa selvästi velallisen oikeutta saada tietoja. Tietojen epäminen silloin, kun kyseessä on velallisen läheistä vastaan ajettava kanne, on perusteltua. Myyntineuvottelun aikaista tiedonrajoitusta hän pitää melko tarpeettomana, lähinnä kai kyse olisi kaupanteon häiriköinnistä, joka ei tuntune todennäköiseltä. Suurinta kritiikkiä hän kohdistaa kuitenkin selvänä esitettyyn tosiasiaan siitä, miten keskeneräisistä asiakirjoista velallinen ei saisi tietoja. Koulu huomauttaa, että se estää käytännössä tiedonsaamisen totaalisesti, koska joutuisassa pesänselvityksessä lähes kaikki on jatkuvasti luokiteltavissa keskeneräiseksi. Kuitenkin velallisella on myötävaikutusvelvollisuus, joten miten hän voisi täydentää tietoja asiakirjoihin, jos hän ei saa tietoa niiden sisällöstä? (Koulu ym. 2009, 142.) Nämä huomiot tuntuvat minusta järkeviltä, kenties hallituksen esityksen esimerkkeihin on vaikuttanut voimakkaasti sen laatijoiden omat kokemukset. On varmastikin mielenkiintoista pohtia esimerkiksi pesähoitajana, mistä kohtaa oikea menettelytapa löytyy laissa olevan läpinäkyvyysperi-

aatteen eli käytännössä velallisen tietojensaantioikeuden sekä konkurssilain taustalla olevan hallituksen esityksen tätä pykälää koskevien esimerkkien välistä.

4.3 Oikeus saada avustusta

Velallisella on myös tietyissä tapauksissa oikeus saada rahaa konkurssipesältä. Pesänhoitaja voi maksaa luonnollisen henkilön konkurssissa avustusta velalliselle ja hänen elatuksensa varassa oleville, lähinnä alaikäisille lapsille (HE 26/2003, 60), jos heidän toimeentulonsa ei ole muuten turvattu. Tällaista avustusta voidaan maksaa myös velallisen asemassa olevalle avoimen yhtiön yhtiömiehelle, kommandiittiyhtiön vastuunalaiselle yhtiömiehelle ja osakeyhtiön johtoon kuuluneelle osakkeenomistajalle, joka on hankkinut yhtiöstä pääasiallisen toimeentulonsa. Kun pesänhoitaja harkitsee tällaista avustusta, hän ottaa huomioon velallisen ansaintamahdollisuudet. Velallisen henkilökohtaiset tulot konkurssimenettelyn ajalta eivät sinällään kuulu konkurssipesään, mutta niillä on merkitystä avustuksen mahdollisessa maksamisessa. Tällä oikeudella ei ole käytännössä kovinkaan suurta merkitystä, sillä nykyisin toimeentulotukijärjestelmä ja sosiaalietuudet turvaavat yleensä velallisen ja hänen perheensä välttämättömän toimeentulon, jollei velallisella ole ansiotuloja (HE 26/2003, 60). Avustus voisi olla kuitenkin tarpeen esimerkiksi jos velallinen joutuu odottamaan työtulojen tai toimeentulotuen saantia. Lähtökohtana avustuksen määrälle on toimeentulotukena maksettava rahamäärä. Summa voi olla suurempi, jos velallinen tarvitsee enemmän varoja esimerkiksi välttämättömiin terveydenhoitomenoihinsa. Avustuksen määrään vaikuttavat elatuksen tarpeellisuuden lisäksi myös velallisen aktiivisuus pesän selvittämiseksi sekä konkurssipesän mahdollisuudet maksaa avustusta. Avustusta yleensä maksetaan, jollei velallisella ole konkurssipesän selvittämisen vuoksi mahdollisuutta hankkia toimeentuloa muualta. Varattomasta konkurssipesästä ei avustusta voida maksaa, ja sitä voidaan myöntää enintään konkurssin alkamista seuraavien kuuden kuukauden ajalta. Varsinaisen rahallisen avustuksen lisäksi pesänhoitaja voi sallia velallisen jatkaa asumista konkurssipesälle siirtyneessä asunnossa toistaiseksi. (Konkurssiasiain neuvottelukunta: Konkurssivelallisten neuvonta ja ohjaus 15/2005, 4-5.) Tämä saattaisi olla järkevää myös asunnon hoidon kannalta (HE 26/2003, 61).

4.4 Oikeus kulukorvaukseen

Velallisella on myös oikeus saada kulukorvausta, jos hänelle syntyy kuluja pesän selvittämiseen liittyvistä tehtävistä. Tällaisia kuluja voivat olla tarpeelliset matka-, ruoka- ja majoittumiskustannukset, joista voidaan maksaa kohtuullinen korvaus. Jos kulukorvauksesta tai edellä mainitusta avustuksesta konkurssipesältä tulee erimielisyyttä velanhoitajan ja pesänhoitajan välille, voi velallinen viedä asian käräjäoikeuden ratkaistavaksi. (Konkurssiasian neuvottelukunta: Konkurssivelallisten neuvonta ja ohjaus 15/2005, 5.) Tätä korvausta voivat saada henkilöt, jotka konkurssilain 4 luvun 12 pykälä määrittelee velallisiksi (HE 26/2003, 65).

4.5 Oikeus jatkaa oikeudenkäyntiä

Velallisen oikeuksiin kuuluu myös tietyissä tilanteissa oikeus jatkaa oikeudenkäyntiä. Konkurssipesään kuuluvaa omaisuutta koskevassa oikeudenkäynnissä puhevaltaa käyttää aina ensisijaisesti pesänhoitaja. Mikäli hän ei sitä tee, velallinen voi jatkaa tällaista vireillä olevaa oikeudenkäyntiä. Velallinen voi myös nostaa kanteen konkurssipesään kuuluvasta omaisuudesta, jos konkurssipesä on kieltäytynyt sitä tekemästä. Jos konkurssipesä haluaa tehdä sovinnon, mutta velallinen on eri mieltä, saa velallinen itse nostaa kanteen tai jatkaa oikeudenkäyntiä. Tällaisessa tapauksessa velallisen on kuitenkin asetettava konkurssipesälle vakuus siitä rahamäärästä, josta konkurssipesä olisi sovinnon tehnyt. Jos velallinen voittaa oikeudenkäynnin, sen tuottama voitto tai hyöty kuuluu konkurssipesälle. Velallisella on kuitenkin oikeus saada itselleen vastapuolelta tuomioistuimen määräämä korvaus oikeudenkäyntikuluista. (Konkurssiasian neuvottelukunta: Konkurssivelallisten neuvonta ja ohjaus 15/2005, 7.)

4.6 Oikeus riitauttaa velkojien saatavia

Velallisella on myös oikeus riitauttaa velkojien saatavia. Konkurssissa laaditaan jakoluettelo, jonka mukaan velkojat saavat konkurssipesästä suorituksen saatavilleen. Jakoluetteloa varten velkojat valvovat eli ilmoittavat saatavansa pesänhoitajalle. Pesänhoitajan pyynnöstä velallisen on avustettava pesänhoitajaa näiden saatavien sel-

vittämisessä. Jos velallisen mielestä valvonta on virheellinen, hänen tulee ensisijaisesti ottaa yhteyttä pesänhoitajaan. Pesänhoitajan velvollisuus on riitauttaa saatavat, jotka velkojat ovat ilmoittaneet perusteettomasti tai virheellisesti. Myös velallisella on oikeus riitauttaa pesänhoitajan laatimaan jakoluetteloehdotukseen merkitty saatava tai etuoikeus. Riitautus on tehtävä kirjallisesti ja toimitettava pesänhoitajalle kuukauden kuluessa jakoluetteloehdotuksen valmistumispäivästä, ja siinä on yksilöitävä, mitä saatavaa tai etuoikeutta riitautus koskee, sekä perusteltava tämä riitautus. Nämä riitautukset ratkaisee tuomioistuin. Poikkeuksena mainitaan kuitenkin vero- ja muut julkisoikeudelliset saatavat, jotka eivät kuulu yleisen tuomioistuimen toimivaltaan, eikä niitä näin ollen voida tutki riitautuksena. Jos velallinen pitää tällaista valvontaa virheellisenä, hänen tulee ottaa yhteyttä pesänhoitajaan, joka selvittää, onko esimerkiksi verosaatavien osalta tarvetta valitusmenettelyyn. (Konkurssiasiain neuvottelukunta: Konkursivelallisten neuvonta ja ohjaus 15/2005, 7.)

4.7 Oikeus moittia velkojien päätöstä

Velallisella on oikeus moittia velkojien päätöstä. Velkojat tekevät konkurssipesää koskevat keskeiset päätökset, ja yleensä nämä päätökset tehdään velkojainkokouksessa. Velallinen saa olla mukana näitä päätöksiä tehtäessä ja saa pesänhoitajalta etukäteen tiedon käsiteltävistä asioista. Tuomioistuin voi velallisen tai velkojan hakemuksesta kumota velkojien päätöksen tai muuttaa sitä, mikäli tällaiselle on perusteita. Perusteena voi olla menettelyssä tapahtunut virhe tai päätöksen sisältö. Menettelyvirhe on tapahtunut, kun päätös ei ole syntynyt oikeassa järjestyksessä. Tässä tapauksessa hakijan on osoitettava, että virhe on vaikuttanut velkojien päätöksen sisältöön tai menettelyvirhettä voidaan pitää muuten merkittävänä. Sisältöä koskeva peruste voi olla se, että päätös on omiaan tuottamaan velkojalle tai jollekulle muulle epäoikeutettua etua, tai se on velkojaa tai velallista kohtaan ilmeisen kohtuuton. (Konkurssiasiain neuvottelukunta: Konkursivelallisten neuvonta ja ohjaus 15/2005, 8.)

Tämä oikeus moittia velkojien päätöstä on kuitenkin rajoitettu. Ennen velkojainkokouksen päättämistä puheenjohtajan on annettava lain vaatimalla tavalla ohjaus velkojainkokouksen päätösten moittimiseen. Jos velallinen on tyytymätön velkojainko-

kouksen päätökseen ja haluaa käyttää oikeuttaan moittia sitä, hänen pitää välittömästi ilmoittaa tyytymättömyyttä kokouksen puheenjohtajalle. Sama oikeus on myös tilanteessa, jossa velkojat tekevät päätöksen ilman varsinaista velkojainkokousta, niin että pesänhoitaja pyytää velkojia ilmoittamaan päätöksentekoa varten kantansa. Tällöin pesänhoitajan on varattava myös velalliselle tilaisuus ilmoittaa kantansa asiassa pesänhoitajan asettamassa määräajassa. Pesänhoitajan on ilmoitettava tällaisessa muussa päätöksentekomenettelyssä syntynyt päätös ja sen ajankohta velalliselle. (Konkurssiain neuvottelukunta: Konkurssivelallisten neuvonta ja ohjaus 15/2005, 8.)

4.8 Oikeus vahingonkorvaukseen

Konkurssilaissa on säädökset myös vahingonkorvausasioihin liittyen, koskien sekä velallisen oikeutta että velvollisuutta. Velallisella on mahdollisesti oikeus vahingonkorvaukseen, jos pesänhoitaja tahallaan tai huolimattomuudellaan aiheuttaa vahinkoa velalliselle. Myös konkurssivelkoja voi olla vahingonkorvausvelvollinen velalliselle tahallaan tai törkeästä tuottamuksesta aiheuttamastaan konkurssimenettelyssä tapahtuneesta vahingosta. (Konkurssiain neuvottelukunta: Konkurssivelallisten neuvonta ja ohjaus 15/2005, 8.) Tässä näkyy eriateinen vastuu tästä asiasta, ja kultakin taholta vaadittava asiantuntemus. Pesänhoitajan, joka tavallisesti on usein tekemisissä erilaisten konkurssipesien kanssa, pitää tuntea lait ja ohjeistukset, kun taas velkoja ei osallistu konkurssipesän selvittelyyn kovinkaan monessa eri vaiheessa, eikä välttämättä kovin monen konkurssin yhteydessä. Niinpä vahingonkorvausvastuu lankeaa helpommin pesänhoitajalle, kun taas velkojaa se koskee vain kun kyse on ollut tahallisuudesta tai törkeästä tuottamuksesta.

5 VELALLISEN VELVOLLISUUDET

5.1 Yleistä velallisen velvollisuuksista

Jos velallisella on konkurssissa oikeuksia, on hänellä luonnollisesti myös velvollisuuksia. Ehkä tärkein näistä, myötävaikutus- ja tietojenantovelvollisuus, tulee esiin omaisuusluettelon laadintavaiheessa. Lähtökohtaisesti velallinen on toiminut kauan, tai ainakin kauemmin kuin pesänselvittäjä, konkurssipesän omaisuuden parissa, joten hän tietää mitä kaikkea siihen kuuluu. Niinpä velallisella saattaa olla suurikin rooli siinä, että pesän kaikki varat tulevat ripeästi ja asianmukaisesti merkityksi luetteloön. Pesänhoitaja saattaa tarvita muutakin apua velalliselta, mutta velallista ei veloiteta sitä itse tarjoamaan, pesänhoitaja ottaa yhteyttä apua tarvitessaan. (Konkurssiasiain neuvottelukunta: Konkurssivelallisten neuvonta ja ohjaus 15/2005, 1.)

5.2 Myötävaikutus- ja tietojenantovelvollisuus

Myötävaikutus- ja tietojenantovelvollisuus on merkittävin velallisen velvollisuuksista. Peruseriaatteena on, että velallisen pitää myötävaikuttaa siihen, että pesänhoitaja voi hoitaa tehtävänsä. Konkurssilaissa on asiasta sekä yleinen säännös että yksityiskohtaisempia säännöksiä tiettyjä tilanteita koskien (HE 26/2003, 62). Velallisen on ilmoitettava pesänhoitajalle yhteystietonsa ja hänen on oltava tarvittaessa pesänhoitajan tavoitettavissa. Kun velallisen henkilökohtainen läsnäolo esimerkiksi yrityksen toimitiloissa on tarpeellista, pesänhoitaja pyytää velallisen paikalle. Velallisen myötävaikutusvelvollisuus koskee myös tuomioistuinta seikoissa, jotka kuuluvat sen hoidettaviksi, ei vain pesänhoitajaa (HE 26/2003, 63). Myötävaikutusvelvollisuus kestää konkurssin päättymiseen asti ja tarvittaessa sen jälkeenkin, jos tarvitaan jälkiselvitystoimenpiteitä. Tähän liittyen velallinen voi halutessaan tiedustella pesänhoitajalta missä määrin ja mihin saakka hänen on oltava pesänhoitajan tavoitettavissa. (Konkurssiasiain neuvottelukunta: Konkurssivelallisten neuvonta ja ohjaus 15/2005, 3.) Hyvään pesänhoitotapaan kuuluu, että pesänhoitaja ainakin tällaisesta velallisen pyynnöstä ilmoittaa, milloin velallisen ei enää tarvitse olla pesänhoitajan jatkuvasti tavoitettavissa (HE26/2003, 63).

Velallisen pitää huolehtia siitä, että pesänhoitaja saa pesään kuuluvan omaisuuden ja toimitilat haltuunsa. Tähän sisältyy myös pääsy velallisen tietojärjestelmiin, jolloin esimerkiksi tarpeelliset salasanat pitää antaa. Tärkeää on myös tarvittavien tietojen antaminen, velallinen on velvollinen antamaan kaikki tiedot, joita pesänhoitaja tai velkojat pyytävät ja velallinen voi antaa (HE 26/2003, 62–63). Velallisen on annettava pesänhoitajalle tiedot konkurssivelallisen omaisuudesta ja konkurssisaatavista, sekä mahdolliset muut pesänhoitajan tarvitsemat tiedot. (Konkurssiain neuvottelukunta: Konkurssivelallisten neuvonta ja ohjaus 15/2005, 3-4.) Jos osa velallisen omaisuudesta on muualla, velallisen on ilmoitettava omaisuuden sijaintipaikka ja annettava muut tarpeelliset tiedot pesänhoitajalle omaisuuden haltuunottoa varten. Tällaista omaisuutta voi esimerkiksi olla velallisen kotona. Osa omaisuudesta voi olla esimerkiksi ulkomailla, ja velallisen muunlaista myötävaikutusta saatetaan tarvita omaisuuden siirtämiseksi tai muuten siitä määräämiseksi. Velallinen on tällaisessa tapauksessa velvollinen myötävaikuttamaan asioihin tarvittavalla tavalla. Muita tarvittavia tietoja taas voivat olla tiedot omaisuuden arvosta ja mahdollisesta panttauksesta. (HE 26/2003, 63.)

Velallisen on annettava tietoja muun muassa pesäluettelon laatimiseksi. Yhden osan näistä tiedoista muodostavat velallisen liike- tai ammattitoiminnan kirjanpitoaineisto ja muut asiakirjat. Ne kuuluvat konkurssipesään, ja niinpä ne on luovutettava pesänhoitajalle. Jos kirjanpitoaineisto on puutteellista, pitää velallisen antaa sellaiset täydentävät tiedot, joiden avulla pesäluettelo saadaan vastaamaan todellista tilannetta. Omaisuudesta annettavien tietojen lisäksi velallinen antaa tarvittavat tiedot myös konkurssisaatavista. Tähän ei aina riitä kirjanpitoaineisto, jolloin myös erityisesti saatavien oikeellisuutta ja määrää selvittävät täydentävät tiedot pitää toimittaa. (HE 26/2003, 63.) Jos kirjanpito on kesken, voi velallinen sopia pesänhoitajan kanssa, että velallinen huolehtii omalla kustannuksellaan kirjanpidon loppuunsaattamisesta ja tilinpäätöksen laatimisesta. Vastuu tiedonantovelvollisuuden täyttämisestä on velallisella, hänen on annettava oma-aloitteisesti tiedot, jotka hänen käsityksensä mukaan ovat tarpeen pesän selvittämiseksi (Konkurssiain neuvottelukunta: Konkurssivelallisten neuvonta ja ohjaus 15/2005, 4). Tällaisia tietoja voivat olla esimerkiksi kirjanpidosta puuttuvat asiakirjat. Lisäksi velallisen on vastattava pesänhoitajan aineis-

ton yksilöintiä, esimerkiksi aineiston sisältöä, laajuutta ja järjestelyä koskeviin kysymyksiin. (HE 26/2003, 63.)

5.3 Pesäluettelon vahvistaminen

Velallisen velvollisuuksiin kuuluu myös pesäluettelon vahvistaminen oikeaksi allekirjoituksellaan. Allekirjoituksellaan velallinen vakuuttaa, että pesäluettelon tiedot konkurssivelallisen varoista ja veloista ovat oikeat velallisen tietämän mukaan. Jos velallinen on eri mieltä luettelon sisällöstä, siitä puuttuu velallisen tieteen jotain tai velallinen epäilee, että luettelosta saattaa puuttua tietoja tai velallinen ei voi muusta syystä olla varma pesäluettelon oikeellisuudesta, hänen tulee tehdä varauma. (HE 26/2003, 64.) Tällöin velallinen esittää pesänhoitajalle ja liittyy pesäluetteloön tarpeellisiksi katsomansa täydennykset ja oikaisut. Jos pesänhoitaja niin vaatii, voidaan velallinen pesäluettelon allekirjoittamisen sijasta velvoittaa vahvistamaan pesäluettelo valallaan tai vakuutuksellaan tuomioistuimessa ja antamaan myös muita tietoja pesäluettelo varten. (Konkurssiain neuvottelukunta: Konkurssivelallisten neuvonta ja ohjaus 15/2005, 4.) Näin voitaisiin toimia tilanteessa, jossa pesänhoitajalla on aihetta epäillä velallisen antaneen väärää tietoja tai salanneen tietoja. Pesänhoitajan ei kuitenkaan tarvitse ilmoittaa tuomioistuimelle vaatimuksensa syytä. (HE 26/2003, 64.)

Kaikissa tapauksissa velallinen ei kuitenkaan välttämättä ole vahvistanut allekirjoituksellaan pesäluettelo oikeaksi, esimerkiksi konkurssimenettelyn aikaisen poissaolonsa vuoksi. Tällaisissa tapauksissa velallinen voidaan velvoittaa vahvistamaan pesäluettelo tuomioistuimessa oikeaksi vielä senkin jälkeen, kun konkurssin on päätynyt. Näin pesäluettelon vahvistamattomuus ei estä konkurssin jatkumista. (HE 26/2003, 64.) Jos velallinen toimii pesäluettelon vahvistamisessa väärin, esimerkiksi vahvistaa väärän ja harhaanjohtavan pesäluettelon taikka antaa väärää tai puutteellisia tietoja, on tästä säädetty rangaistukset rikoslain 39 luvun 2 ja 3 pykälässä. (Konkurssiain neuvottelukunta: Konkurssivelallisten neuvonta ja ohjaus 15/2005, 4.) Tällaisessa tilanteessa voi kyseessä olla velallisen petos tai törkeä velallisen petos. Velallisen petos voisi olla kyseessä, jos velallinen salaisi omaisuutta tai antaisi muuta väärää tai harhaanjohtavaa tietoa velkojien kannalta merkityksellisestä seikasta kon-

kurssimenettelyssä. Velallisen petos voisi olla myös se, jos velallinen vahvistaa allekirjoituksellaan vääränsisältöisen pesäluettelon oikeaksi. Törkeän velallisen petoksen tunnusmerkistö taas voisi täytyä, jos velallinen vahvistaa väärän tai harhaanjohtavan tiedon tuomioistuimessa oikeaksi, tai jos velallisen petoksessa on tavoiteltu huomattavaa hyötyä ja velallisen petos on myös kokonaisuutena arvostellen törkeä. Törkeä velallisen petos ei siis vaadi välttämättä luettelon vahvistamista tuomioistuimessa. (HE 26/2003, 64.) Velallisen petoksesta rangaistus on sakkoa tai vankeutta enintään kaksi vuotta. Törkeän velallisen petoksen rangaistusasteikko on vähintään neljä kuukautta ja enintään neljä vuotta vankeutta. (Rikoslaki 39:2,3.)

5.4 Salassapitovelvollisuus

Eräs velallisen velvollisuuksista on salassapitovelvollisuus. Velallinen ei saa ilmaista sivulliselle eikä käyttää yksityiseksi hyödykseen konkurssimenettelyn yhteydessä tietoonsa saamaa seikkaa, joka koskee konkurssipesän liike- tai ammattisalaisuutta. Sama salassapitovelvollisuus koskee myös konkurssin alkamista edeltäneeseen toimintaan liittyvää liike- tai ammattisalaisuutta, jos on ilmeistä, että sen ilmaiseminen tai käyttö voi alentaa pesään kuuluvan omaisuuden arvoa tai vaikeuttaa sen rahaksi muuttamista. Kuitenkin velallinen saa toimeentulon hankkimiseksi käyttää ammattitaitoaan ja harjoittamassaan elinkeinotoiminnassa hankkimiaan tietoja, esimerkiksi liikesuhteita. Salassapitovelvollisuus lakkaa, kun konkurssi päättyy. Jos salassapitovelvollisuutta rikkoo, saa rangaistuksen, joka mainitaan rikoslain 38 luvun 1 ja 2 pykälässä. (Konkurssiain neuvottelukunta: Konkurssivelallisten neuvonta ja ohjaus 15/2005, 9.) Mainittu lain kohta koskee salassapitorikosta, ja siinä mainitaan, että rangaistus tästä on sakko tai vankeutta enintään yksi vuosi. Jos rikos on kokonaisuutena arvostellen vähäinen, puhutaan salassapitorikkomuksesta. Tällöin rangaistus on sakkoa. (Rikoslaki 38:1,2.)

5.5 Vahingonkorvaus

Konkurssin yhteydessä voi tulla esille myös vahingonkorvauksiin liittyviä asiat. Velallisella voi olla paitsi oikeus vahingonkorvaukseen, myös tietyissä tilanteissa velvollisuus maksaa sitä. Velallinen on itse velvollinen korvaamaan konkurssipesälle tai

velkojalle aiheuttamansa vahingon, jos hän olennaisesti laiminlyö myötävaikutusvelvollisuutensa. (Konkurssiain neuvottelukunta: Konkursivelallisten neuvonta ja ohjaus 15/2005, 8.) Velalliselle ei lankea vahingonkorvausvastuu yhtä helposti kuin pesänhoitajalle. Pesänhoitajan, joka tavallisesti on usein tekemisissä erilaisten konkurssipesien kanssa, pitää tuntea lait ja ohjeistukset, kun taas velallinen on yleensä tekemisissä asian kanssa vain harvoin, ehkä useimmiten vain kerran elämässään; tosin silloin intensiivisemmin ja mahdollinen väärä toiminta voi vahingoittaa selvästi velkojien etua. Niinpä vahingonkorvausvastuu lankeaa helpoimmin pesänhoitajalle, kun taas velkojaa se koskee vain kun kyse on ollut tahallisuudesta tai törkeästä tuottamuksesta. Velallisen vastuu on näiden kahden välistä, ja sanamuoto olennaisesta laiminlyönnistä mielestäni ohjaa ajatukset jonkinasteiseen tahallisuuteen.

6 CASE KAIRILAN SAHA OY

6.1 Sahan historia

Kairilan Sahan historia alkaa 1950-luvulta, jolloin Noormarkun Kairilassa alkoi Yrjö Varjonmaa sahauksen poikiensa Leon ja Jorman kanssa. Aluksi toiminta tapahtui omalla tontilla sirkkelisahalla, mutta melko pian hankittiin kylän halki kulkevan tien varrelta tontti, jonne rakennettiin raamisaha. Kairilan Saha Ay perustettiin vuonna 1961. Yrityksen alkuaikoina työtä tehtiin paljon, aloittelevalla yrityksellä ei ollut varaa ostaa uusinta mallia olevia koneita, joten työtä riitti. Normaali kahdeksan tunnin työpäivä sahattiin, sen jälkeen syötiin ja ilta korjattiin koneita seuraavan päivän sahausta varten. Työ kuitenkin kannatti, ja saha alkoi kovan työn ansiosta menestyä kohtuullisesti. (Varjonmaa sähköposti 21.10.2011.)

Kun päästiin 1980-luvulle, oli töissä parhaimmillaan neljä oman perheen miestä eli aiemmin mainitut kaksi veljestä ja kummankin poika, sekä kymmenen työntekijää. Naapurikylässä Lassilassa oli myös toinen, hieman pienempi saha, jossa työskenteli 10 miestä. Suuri osa sahauksesta meni vientiin, noin 80 prosenttia. Kairilan Saha Ay

sai Noormarkun Yrittäjien Vuoden Yrittäjä-palkinnon vuonna 1981. Yhtiömuotoa muutettiin 1997, jolloin sahasta tuli osakeyhtiö. (Varjonmaa sähköposti 21.10.2011.)

6.2 Konkurssiin päätyminen

Mekaaninen metsäteollisuus, johon sahatkin kuuluvat, on melko suhdanneherkkää alaa. Saha-alalla menee yleensä joko hyvin tai huonosti, neutraalia tilannetta on melko harvoin. Suhdanteet myös muuttuvat nopeasti, samaa suhdannetta ei varsinkaan nykyään ole kovin kauan yhtäjaksoisesti. Luonnollisesti tämä vaikutti myös Kairilan Sahaan. Useat, nopeasti toisiaan seuranneet huonot jaksot söivät sahan pääomaa, ja asiaan vaikutti myös markkinoiden muutokset. Esimerkiksi vientikauppa ei enää toiminut samalla tavoin kuin ennen. Jorma Varjonmaa, joka toimi pitkään toimitusjohtajana ennen eläkkeelle jäämistään, on kertonut, että ennen ulkomaan kaupat tehtiin hyvissä ajoin etukäteen, ja ne saattoivat olla jopa satoja motteja eli kuutiometrejä. Tämän jälkeen tilatut laudat ja lankut sahattiin, ja ne lähtivät matkaan hieman isommissa erissä. Nykyään taas kaupat tehdään usein jo valmiista tavaroista, ja ne koskevat paljon pienempiä määriä. Tämä vaikutti omalta osaltaan, kuten myös joidenkin entisten vientimaiden kasvanut oma tuotanto, tukiin hinta sekä monet muut tekijät. (Varjonmaa sähköposti 21.10.2011.)

Tilanne oli vaikeahko useamman vuoden, ja esimerkiksi työntekijät olivat lomautettuina kaksi pitempää jaksoa. Tilanne ei kuitenkaan tuntunut paranevan riittävästi, jolloin tehtiin päätös, että saha haetaan konkurssiin. Kairilan Saha Oy asetettiin konkurssiin marraskuussa 2010.

6.3 Konkurssin kulku ja sen herättämät kysymykset

Konkurssin alkuvaiheesta sahan omistajilla ei ollut etukäteen kovin selkeää kuvaa. Jorma Varjonmaa ei ollut ollut enää kymmeneen vuoteen toimitusjohtajana, joten hän ei aktiivisesti osallistunut konkurssin alkuselvittelyihin. Hän oli kuitenkin sijoittanut rahaa yhtiöön osakaslainan muodossa. Lainan muuttamisesta pääomalainaksi, joka esimerkiksi konkurssitilanteessa maksetaan viimeisenä ja vain jos rahaa on jäljellä, oli pankin taholta puhetta muutama vuosi sitten. Tähän ei kuitenkaan ryhdytty,

tilanne lainojen maksujärjestyksen suhteen oli kuitenkin lähes samankaltainen. Pankeilla oli kiinnityksiä velkojensa takauksina, ja tällaiset velat maksetaan konkurssissa ennen muita velkoja. Olemassa oleva osakaslaina sotki asianosaisten ajatuksia. Alun perin ajateltiin, että myös yrityksen omistajat ovat velallisia tässä konkurssissa. Niinpä tämän opinnäytetyön tarkoituksena muotoutui selvittää velallisen asemaa, oikeuksia ja velvollisuuksia. Vähän myöhemmin tultiin kuitenkin siihen tulokseen, että omistajat ovatkin velkojia edellä mainitun osakaslainan vuoksi. Työtä varsinaisesti kirjoitettaessa tultiin siihen tulokseen, että sahan omistajat voivat kuitenkin olla myös velallisia, kun tarkastellaan konkurssilain määritelmää velallisesta. Omistajilla on siis kaksoisrooli tässä konkurssissa, he ovat sekä velkojia että velallisia. Tämä ei liene mitenkään harvinainen tilanne, eritoten kun kyseessä on yhden hengen tai perheen yhtiö, jonka toiminta paljolti perustuu sen omistajien työpanokseen. Tästä seuraa oma mielenkiintoinen tilanteensa.

Alkuvaiheessa, ennen tämän työn aloittamista, monia kysymyksiä herättivät käytännön asiat. Sahan toimitilat sijaitsevat Jorma Varjonmaan naapurissa, alun perin samalla tontilla joka on jaettu jälkikäteen. Ajotiet ovat kuitenkin yhteisessä käytössä, ja matkaa asuintalon ulko-ovelta sahan lähimmän rakennuksen eli toimiston ovelle on alle 50 metriä. Talon asukkaat siis näkivät, mitä sahalla tapahtui ja mitä ei. Kaikki sahan omaisuuteen kuuluvat työkalut eivät varmasti ole olleet lukkojen takana, ja viime talven käyttämättömyydestä varmasti kielivät sahan alueella olleet paksut lumikinokset. Ne tietysti myös osaltaan suojasivat varkailta, joilla olisi muussa tapauksessa ollut melko estoton pääsy alueelle. Aluetta ei ole aidattu, ja tielle pääsee sujuvasti lautakuormien kuljettamisen takia. Sahan ollessa toiminnassa on vieressä asuva perhe aina jonkinasteisesti seurannut, liikkuko sahan alueella ihmisiä. Nyt tulikin eteen kysymys siitä, minkä verran tällaista valvontaa pitäisi suorittaa. Mielellään sitä varmasti tekee esimerkiksi omien puutarhatöiden ohessa, mutta asiassa on myös toinen puoli. Liika liikkuminen alueella voitaisiin mahdollisesti tulkita työkalujen ja vastaavien varastamiseksi tai ainakin toimistossa käyminen kielteisten tietojen hävittämiseksi. Niinpä alueella ei halua turhaan liikkua, mutta toisaalta tyhjiilleen jätetyssä toimistossa voisi tapahtua jo pelkästään vesi- tai sähkövahinko. Pesänhoitaja ei alueella montaakaan kertaa käynyt talven aikana.

Edellä mainituista vastuukysymyksistä ei ollut tietoa saatavilla, tai ainakaan omistajille asti sellaista ei tullut. Yksi tarkoitus tälle opinnäytetyölle olikin kirjoittaa eräänlainen opas, jota voitaisiin antaa vastaavissa tilanteissa oleville henkilöille. Materiaalia hankittaessa huomattiin kuitenkin, että tällainen selkeä tietopaketti on jo olemassa. Se löytyy Konkurssiasiamiehen nettisivuilta (www.konkurssiasiamies.fi). Sen löytyminen herätti kysymyksen käytetäänkö sitä tarpeeksi? Esimerkiksi pesähoitaja voisi antaa tämän aineiston esitteenä, mikäli se sellaiseen muotoon on painettu, tai ainakin tiedon tästä sivustosta ollessaan tekemisissä velallisen kanssa. Täysin varma ei tietystikään voi olla, onko hän maininnut tästä yhtiön viimeiseksi jääneelle toimitusjohtajalle, mutta ainakaan kaikille omistajille asti tieto ei ole päätenyt.

Jorma Varjonmaa kyseli joitakin tietoja tapahtumista pesähoitajan toimistosta, mutta ensimmäinen merkityksellinen tieto oli julkinen kutsu velkojainkokoukseen, joka pidettiin huhtikuussa 2011. Kokous oli melko selkeä, velkojia ei osakaslainan antajien lisäksi ollut kovinkaan montaa. Kokouksessa käsiteltiin muun muassa se, mitä omaisuuden realisoinnin suhteen tehtäisiin, ja mitä kiinnostusta sitä kohtaan oli siihen mennessä osoitettu. Tämän jälkeen omaisuudesta myytiin pieni osa eli varastossa ollut puutavara aiemmin saadun tarjouksen mukaisesti, ja kiinteistöt laitettiin myyntiin, muutamassa isommassa lehdessä julkaistiin myynti-ilmoitus. Kaupat syntivätkin, saatujen tietojen mukaan ainakin Kairilassa sijaitsevista kolmesta kiinteistöstä, jotka muodostavat sahan alueen. Naapurikylässä Lassilassa sijaitsevan kiinteistön tilanteesta ei ole tietoa. Sitä myytiin erikseen, koska tontilla oleva rakennus ja jäljellä olevat koneet ovat melko huonokuntoisia. Tämän kiinteistön arvo koostuu lähinnä maapohjasta.

6.4 Tulevaisuuden näkymät

Kairilan Sahan tulevaisuuden näkymät eivät ole niin synkät kuin ne voisivat olla. Kiinteistöt ostanut henkilö on tietojen mukaan suunnitellut sahaavansa ainakin jonkin verran jossakin vaiheessa, eikä ostanut siis sahaa vain maapohjan ja romumetallin takia. Saha-alan tilanne varmasti hänenkin toimintaansa vaikuttaa, joten tilanteen kehittymistä seurataan. Sahan aiemmin omistaneen suvun osalta asia on kuitenkin ohi,

tämä ostaja on täysin ulkopuolinen henkilö. Nyt vanha polvi saa keskittyä eläkepäiviinsä, ja nuoremmat suuntaavat tarmonsä muihin asioihin.

7 JOHTOPÄÄTÖKSET JA POHDINTA

Yleisesti ottaen voidaan varmaankin sanoa, että konkurssi on ihmisille tuntematon asia. Peruspiirteet siitä tiedetään, mutta tarkkaa tietoa asioista ja niiden järjestyksestä ei juuri ole. Sinällään se ei liene ihme, oikeustradenomiopintojen jälkeenkä asia saattaa olla hieman epäselvä. Tämänkaltaisen isomman tutkielman yhteydessä asiat kuitenkin selkenevät ja asettuvat paikoilleen.

Kun mietitään erityisesti velallisen asemaa koskevia kysymyksiä, niitä jää runsaasti auki. Uutta, vuonna 2004 voimaanastunutta konkurssilakia valmisteltaessa kirjattiin sitä koskevaan hallituksen esitykseen erikseen ylös, että velallisen asemaan halutaan kiinnittää huomiota ja asianmukainen kohtelu halutaan taata. Pääasiallinen vastuu tästä langetettiin konkurssihallinnolle ja lähinnä pesänhoitajalle, mikä on täysin luonnollista, hehän ovat tekemisissä tämän asian kanssa päivittäin jo työtehtäviensä puolesta. Oikeuksia ja velvollisuuksia on laissa mainittu monenlaisia, mutta tärkeimmistä jää tunne, että tiedon pitäisi kulkea mahdollisimman vapaasti molempiin suuntiin. Kun tarkastellaan tiedonsaantia erityisesti oikeutena, ei voi välttyä tunteelta, että ihan kaikki ei ole mennyt niin kuin pitäisi. Ehkä lain kirjainta on noudatettu, mutta sen takana olevaa tarkoitusta ei. Esimerkiksi tähän työhön tutustuessaan isäni huomasi, ettei hän ollut saanut pesäluetteloa, vaikka se kuuluisi lähettää automaattisesti velallisillekin. Täysin varma en ole siitä, ettei esimerkiksi yhtiön viimeiseksi jäänyt toimitusjohtaja olisi tietoja saanut, mutta ainakin niillä kerroilla, kun isäni on ollut häneen yhteydessä, ei hänellä ole ollut yhtään enempää tietoa kuin isällänikään.

Mielestäni konkurssipesään liittyvää tietoa tulisi jakaa avoimemmin, ja nimenomaan pesänhoitajan toimesta. Moniin oikeusasioihin liittyvissä tilanteissa ihmiset ovat arkoja kyselemään asioista, joten velallinenkaan ei välttämättä uskalla kysyä mieltään askarruttavista asioista, joista hänellä kuitenkin olisi oikeus saada tietoa. Ja aina ei välttämättä velallinen saa edes niitä tietoja, jotka hänen automaattisesti tulisi saada.

Tässä kohtaa todellisuus ja lakiteksti eivät aivan kohtaa. Pesänhoitaja luonnollisesti harvemmin hoitaa vain yhtä pesää kerrallaan, vaan avoinna on monien eri konkurssipesien asiat. Siitä huolimatta pitäisi pyrkiä muodostamaan jokin menetelmä, jolla pesänhoitajan toimistossa varmistauduttaisiin siitä, että kaikki lain mukaan velalliselle kuuluva tieto tässä asemassa oleville myös toimitetaan. Tällainen saattaisi olla esimerkiksi jokin menettelyohje, joka toimisi tarkistuslistana siitä, että kaikki tarvittava on tehty.

Konkurssveja on monenkaltaisia, ja on varmasti vaikea muodostaa valtakunnallisia toimintaohjeita, jotka kaikkiin tilanteisiin pätsivät. Uskoisin silti, että olisi mahdollista muodostaa yksi tai muutama esite, jolla asiaan pääsisi paremmin kiinni. Niissä voitaisiin käsitellä velallisen oikeuksia ja velvollisuuksia, ja mahdollisuuksien mukaan sitä, mitä ne käytännössä tarkoittavat. Jotakin tällaista materiaalia on olemassa, kuten Konkurssiasiamiehen sivuilta löytämäni aineisto. Käytetäänkö tätä aineistoa riittävästi? Olen myös varma siitä, ettei meidän perheyriyksenme ole ainoa, jossa tulee eteen toimitiloihin liittyvät kysymykset. Kuka niitä valvoo, ja olisiko jollakin tavalla mahdollista valtuuttaa joku konkurssihallinnon ulkopuolinen huolehtimaan niistä, jos siihen on tarvetta ja toisaalta jollakulla halua? Mitkä tässä tapauksessa olisivat menettelyä koskevat lisäsäännökset, jos kyseinen henkilö olisi myös yksi konkurssipesän velallisista? Nämä ovat kysymyksiä, joita voitaisiin esimerkiksi tutkia jossakin toisessa opinnäytetyössä.

Kaiken kaikkiaan konkurssilainsäädännössä on pyritty huomioimaan velallisen asema, takaamaan hänelle tietyt oikeudet. Velvollisuudetkin on määritelty, jotta velallinen tietäisi häntä koskevat vaatimukset. Kaikella tällä pyritään turvaamaan konkurssin nopea ja asianmukainen kulku. Käytäntö on kuitenkin vielä hieman erilainen.

LÄHDELUETTELO

HE 26/2003. Hallituksen esitys Eduskunnalle konkurssilainsäädännön uudistamiseksi.

Koulu, R. 2009. Konkurssioikeus. Juva: WSOYpro.

Koulu, R., Havansi, E., Korkea-aho, E., Lindfors, H. & Niemi, J. 2009. Insolvenssioikeus. Juva: WSOYpro.

Koulu, R. & Lindfors, H. 2010. Maksukyvyttömyyden oikeudelliset ulottuvuudet. Helsinki: Forum Iuris

Konkurssiasiaain neuvottelukunta: Konkurssivelallisten neuvonta ja ohjaus 15/2005 <http://www.konkurssiasiamies.fi/33658.htm> viitattu 26.9.2011

Konkurssilaki (20.2.2004) luku 4

Rikoslaki (21.4.1995/578) luku 38

Suomen virallinen tilasto (SVT): Konkurssit [verkkójulkaisu]. ISSN=1798-4424. heinäkuu 2011. Helsinki: Tilastokeskus [viitattu 21.9.2011]. Saantitapa: http://www.stat.fi/til/konk/2011/07/konk_2011_07_2011-08-31_tie_001_fi.html.

Ulosottokaari (15.6.2007/705)

Varjonmaa, J. RE: Osuus opinnäytetyöstä lausuntoa varten. Vastaanottaja xxxxxx@xxxxxxxxxxxx. Lähetetty 21.10.2011 klo 10.36.38. Viitattu 22.10.2011.